

ANSÖKAN OM FOU-STÖD FÖR LOKALT UTVECKLINGSARBETE 2013

Projektets, utvecklingsarbetets namn:

Det tredelade föräldraskapet – stöd till föräldrar med placerade barn.

Period för projektet, utvecklingsarbetet, ange start- och slutdatum:

2013-09-01-2014-02-28

Del I

Under hösten genomförs en förstudie kring det "tredelade föräldraskapets" förutsättningar och konsekvenser för barn placerade enligt LVU. Kartläggning av lagstiftningen och dess intentioner, BBIC:s utgångspunkter i grundprinciper och dokumentation, aktuell forskning om behovsorienterad och relationsorienterad vård, anknytningsteori kopplat till umgänge, ursprungsfamiljens betydelse efter vårdens upphörande, föräldrars möjligheter till stöd i föräldraskapet vid placering enligt LVU för eventuell återförening alternativt att vara förälder på avstånd.

Vidare ska befintliga former för stöd till föräldrar som t ex anpassat komestöd till föräldrar med placerade barn, kontaktperson (Danmark), olika verksamheter bl a gruppstöd (Järfälla, Sundsvall, Malmö) samt ideella verksamheter kartläggas.

2014-2016

Del II

Med utgångspunkt från det som framkommit under kartläggningen utformas en stödinsats riktad till föräldrar i samband med LVU placering av barn. Insatsen genomförs under en begränsad tid och utvärdering sker med utgångspunkt från det placerade barnets behov av att få sina behov tillgodosedda inklusive livslånga nära relationer.

Sökt belopp från utvecklingsenheten vid socialförvaltningen:

380.000

Sökande stadsdelsförvaltning, avdelning och enhet:

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning, Social omsorg Familjevårdsenheten

I samarbete med:

Södermalms stadsdelsförvaltning, Barn och ungdom, familjevården / enhetschef

Jeanette Holmqvist

Skärholmens stadsdelsförvaltning, Barn och ungdom, familjevården / enhetschef

Lena Svensson

Adress:

Postnummer:

Konto/IKB:

Kontaktperson för projektet, utvecklingsarbetet (personen som blir utvecklingsenhetens kontaktperson)

Namn: Ingrid Persson

Adress:

Telefon, mobil: 076 12 01 360

e-postadress:

ingrid.persson@stockholm.se

Datum och underskrift av ansvarig chef

Namnförtydligande och funktion, enhet

BESKRIVNING AV PROJEKTET/UTVECKLINGSARBETET

Sammanfattning

Projektet för att utveckla stöd till föräldrar med placerade barn består av två delar. Under del I genomförs en förstudie kring det "tredelade föräldraskapets" förutsättningar och konsekvenser för barn placerade enligt LVU. En kartläggning genomförs också av lagstiftarens intention, forskning och erfarenheter på området. Under del II utformas en stödinsats riktad till föräldrar i samband med LVU placering av barn. Insatsen genomförs under en begränsad tid och utvärdering sker med utgångspunkt från det placerade barnets behov av att få sina behov tillgodosedda inklusive livslånga nära relationer.

Deltagande i projektet är Rinkeby-Kista, Södermalm och Skärholmens stadsdelsförvaltningar. Huvudprojektägare är Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning.

Förvaltningarna ansöker om totalt 380 000 SEK till projektets första fas. En ny ansökan görs för del II.

Del I

Skapa en allmän problembild.

Ta del av statistik över sammanbrott, hemtagningsutredningar, umgängesbegränsningar, intervju med handläggare, familjehemsföräldrar, föräldrar. Ta del av "goda" exempel.

Precisera, bekräfta och dokumentera bilden av problem eller behov.

Under hösten göra en förstudie kring det "tredelade föräldraskapets" förutsättningar och konsekvenser för barn placerade enligt LVU. Kartläggning görs av lagstiftningen och dess intentioner, BBIC: s utgångspunkter i grundprinciper och dokumentation,

Kritiskt granska forskningsstödet.

Kartlägga aktuell forskning om behovsorienterad och relationsorienterad vård, ursprungsfamiljens betydelse efter vårdens upphörande, anknytningsteori och umgänge, föräldrars möjligheter till stöd i föräldraskapet vid placering enligt LVU för eventuell återförening alternativt att vara förälder på avstånd.

Kritiskt granska professionella erfarenheter och klientens förutsättningar.

Ta del av befintliga former för stöd till föräldrar som t.ex. anpassad komututbildning till föräldrar som har sina barn placerade, kontaktperson (Danmark), gruppverksamhet (Järfälla, Malmö, Sundsvall, ideella verksamheter) och eventuellt andra verksamheter.

Del II

Formulera hypoteser för orsak och insats.

Formulera kriterier för effekt och framgång.

Med utgångspunkt från det som framkommit under kartläggningen utforma en stödinsats riktad till föräldrar i samband med LVU placering av barn.

Genomföra och dokumentera insats.

Genomföra insatsen under en begränsad tid.

Uppföljning.

Utvärdera insatsen med utgångspunkt från det placerade barnets behov av att få sina behov tillgodosedda inklusive livslånga nära relationer.

Syftet (Varför ska vi göra det här? Hur ska projektet/utvecklingsarbetet bidra till utveckling av verksamheten?)

Syfte:

Utveckling av arbetet med föräldrar till placerade barn

Alla placerade barn har rätt till en bra relation med sina föräldrar

Uppfylla lagens krav på att socialtjänsten arbetar med föräldrarna efter en placering.

Underlätta återförening om det bedöms vara till barnets bästa

Underlätta ett föräldraskap på avstånd om det bedöms vara till barnets bästa

Utveckla och höja kompetensen hos familjevårdsinspektörer och socialsekreterare vad gäller föräldrars roll och uppgift när barnen placeras.

Bakgrund

Det tredelade föräldraskapet (utdrag ur Stockholms stads förslag till reviderade riktlinjer):

”Det tredelade föräldraskapet bör prägla placering av barn i familjehemsvård. Socialtjänsten, vårdgivarna och föräldrarna runt barnet utifrån vårdansvar bildar det tredelade föräldraskapet. Socialtjänsten har det övergripande ansvaret och en viktig uppgift att få till en bra samverkan som gynnar barnet. Grundprinciperna i BBIC ska prägla arbetet med att följa upp vården och utredningen skall utgöra underlaget för uppföljning och planering.” Se vidare under avsnittet Val av vårdform ... samt Kontinuitet och stabilitet....

Nya bestämmelser i Socialtjänstlagen:

Sedan den 1 januari 2013 har **barnet** rätt till en särskilt utsedd socialsekreterare när barnet placeras i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende (Sol 6 kap. 7c §).

Familjehemmet som skall utföra vården ska få råd, stöd, arbetsledning och handledning i vården av en särskilt avdelad familjevårdsinspektör som inte ansvarar för barnet (Sol 6 kap. 7a §).

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem,lämna vårdnadshavarna **och föräldrarna** råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Nytt är att även föräldrar har rätt till stöd. (Sol 6 kap 7 § 4:e st).

I det tredelade föräldraskapet saknar i dag barnets förälder stöd i sitt föräldraskap. Vid en placering enligt LVU fräntas föräldern ansvaret för den dagliga vården men skall ges möjlighet att delta vid beslut i större frågor och ha umgänge med sitt barn. Avvägningen och bedömningen av hur

kontakten med barnet skall se ut har förändrats genom åren. Föräldern som med tvång fräntas barnet tappar förtroendet för socialtjänsten, känner skuld och har som regel en omfattande egen problematik och egna svårigheter. Att utforma hur ett stöd i själva föräldraskapet skall se ut är grannlaga då det inte är rehabilitering av föräldrarnas egen situation som är det primära, utan barnets behov av en meningsfull relation och kontakt i sin identitetsskapande utveckling och behov av livslånga relationer med föräldrar och syskon. Inte sällan saknar föräldrar egen drivkraft att fortsätta kontakten när barnen placeras, vilket kräver insatser för att motivera till umgänge. I andra fall fortsätter föräldrar att kämpa såväl praktiskt som juridiskt på ett sådant sätt att de motverkar barnets möjligheter att tillgodogöra sig den omsorg som familjehemmet kan ge. I det senare fallet behöver föräldrar stöd i att acceptera ett "symbolumgänge" för att interventionerna inte skall äventyra barnets anknytning till familjehemmet.

Synsättet hur familjevårdens arbete skall bedrivas har växlat genom åren.....

Vid placeringen dominerade tidigare ett behovsrelaterat synsätt. Barnet skulle få nya "psykologiska föräldrar" och någon övergång – invänjning av barnet i det nya familjehemmet var det inte tal om. Barnet skulle lämnas i fred med sina "nya" föräldrar för att landa och knyta an till de nya föräldrarna, vilket innebar att de biologiska föräldrarna förhindrades att besöka barnet under 7 – 8 veckor. Därefter kunde föräldrarna besöka sitt barn med viss regelbundenhet, men ofta mycket glest. Tanken var att placeringen, om det inte uttryckligen gällde en kortare period, skulle bli lika permanent som det nyfödda barnets hos sina biologiska föräldrar.

Genom den nya socialtjänstlagen 1982 fick socialnämnden ett ökat ansvar att arbeta förebyggande, det vill säga att förebygga en placering av barnet framför allt genom att satsa på föräldrarna genom frivilliga insatser. Sannolikt byggde dessa tankegångar på ett annat relationsorienterat synsätt, som tog fasta på fosterbarns biologiska relationer och vikten av att för identitetens skull behålla relationer till föräldrar och hemmiljö.

Det finns även skillnader mellan synsätten vid placeringen och under placeringen

I Socialstyrelsens kunskapsöversikt "Barnet i den sociala barnvården" 2004 skriver Gunvor Andersson och Anna Hollander i avsnittet "Om barns rätt och barns bästa/Placering av barn utanför hemmet":

"När det gäller att fatta beslut om placering av barn utanför det egna hemmet är inte psykologiska kunskaper om föräldrar/ barn-relationer avgörande. Barn omhändertas vanligen inte och placeras inte i familjehem på grund av ställningstaganden om deras känslomässiga relation till föräldrarna utan på grund av ställningstaganden om föräldrarnas omsorgsförmåga och sociala missförhållanden i hemmet (t ex Andersson 1984, 1991; Hollander 1985; Socialstyrelsen 1989).

När det gäller barn som redan finns inom samhällsvården, kan socialtjänstens intentioner närmast jämföras med ett relationsorienterat synsätt. Det betonas i lagen att vården i annat hem än det egna bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och kontakt med hemmiljön samt att inriktningen bör vara återförening.

Men ofta görs inget aktivt från socialtjänstens sida för att föräldrar och barn i familjehem ska upprätthålla kontakten med varandra för att barn skall kunna återvända hem (t.ex. Riksdagens revisorer 1991: Rskr 1992/93:16; Sverne 1985)....”

...Vidare: ”June Thoburn (1994) finner i sin genomgång av barnavårdsforskningen två begrepp vilka rymmer det som framhålls särskilt viktigt för barn: varaktighet (trygghet och stabilitet i kärlek, familjeliv, vardagsliv) och identitet (behålla relationer med viktiga personer i det förlutna, ha kontakt med ursprungsfamilj, integrera det nuvarande med det som varit, få vara den man är.) Det gäller att upprätthålla balans mellan dessa två begrepp i barnavårdsarbetet. I första hand gäller att arbeta för ökad trygghet och stabilitet i familjen, så att barnet kan växa upp i sin ursprungsfamilj. I andra hand kan trygghet och stabilitet tillgodoses genom familjehemsplacering och identitet genom bibehållna relationer till föräldrar, syskon och andra viktiga personer...”

”Det stora problemet är inte hur föräldrars fortsatta kontakt med barn i familjehem ska regleras eller begränsas, för att inte skada barnen. Det stora problemet är menar Thoburn, hur man ska hjälpa och uppmuntra föräldrar att bibehålla kontakten för barnens skull, även om det kan vara smärtsamt för dem själva. Det är viktigt att komma ihåg, menar Thoburn, att hur det än ha varit i familjehemmet, så återvänder de allra flesta fosterbarn vid någon tidpunkt i livet till sina föräldrar eller till sin hemkommun. För dem som är med om sammanbrott i placeringar och omplaceringar kan kontakten med ursprungsfamiljen vara det enda som garanterar varaktighet och kontinuitet, menar Thoburn. Det ligger nära till hands för oss att formulera det så att barn har behov av stabilitet och identitet i den mening som Thoburn lägger i begreppen.....”

I Socialstyrelsens rapport ” Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre och långvarigt placerade barn” skriver man på sidan 56, under rubriken ”Vad kan praktiken lära av resultaten?” : ” Kanske den mest matnyttiga tolkningen av resultaten för de yngre barnen är att konflikter mellan föräldrar och familjehem ofta verkar sluta i sammanbrott – oavsett vilken part som utlöser det. ... I frånvaro av specifika program för att förebygga sammanbrott, är det kanske mer allmän kunskap om hur konflikter kan trappas ner som är mest matnyttig (exempelvis från familjeterapin 41). Vid placeringar av barn kan det finnas genuina konflikter mellan föräldrar och familjehem om var barnet skall bo, hur det skall uppfostras med mera. Det finns mer eller mindre inbyggda i svensk familjehemsvård, eftersom barnen så gott som aldrig adopteras, men det är inte givet hur konflikterna hanteras. Gunvor Andersson (42, 43) har visat att även om det finns en genuin intressekonflikt mellan familjehemmet och barnets föräldrar är det möjligt att uppnå en samarbetsrelation som gynnar barnet. Rapportens delstudie 1 pekar mot att förbättrad konflikthantering kan vara ett sätt att arbeta mot sammanbrott, inte minst för de små barnen...”

Socialtjänstlagen har förstärkts ytterligare från och med 1 januari 2013 med hänsyn till det relationsorienterade synsättet, med en skarpare skrivning i 6 kap 5 § "När ett barn placeras **skall** det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående..."

Socialtjänstlagen har även förstärkts med hänsyn till det behovsorienterade synsättet med krav på övervägande om vårdnadsöverflyttning efter en tid av 3 års placering i samma familjehem.

Socialtjänsten ställs inför stora utmaningar i arbetet med de biologiska föräldrarna i samband med beslut om placering utanför hemmet. Detta oberoende om placering skett helt frivilligt, med tvång eller med tvång "runt hörnet".

- Det är många gånger svårt att fortsätta ett förtroendefullt samarbete med föräldrarna efter en omfattande utredning, där resultat är att man som förälder "inte duger"
- Föräldrarna har ofta en egen problematik, som kräver insatser på en annan enhet än den som ansvarat för utredningen av barnet
- Barnet placeras i ett familjehem och föräldrarna begränsas därmed i sin kontakt med barnet.
- Föräldrarnas fortsatta kontakt med socialtjänsten är frivillig utifrån de egna behoven.
- Föräldern tenderar att "överge" barnet vid placeringen
- Antalet återföreningar är få
- Antalet vårdnadsöverflyttningar är få

Vid en placering av små barn är det viktigt att en intensiv behandlingskontakt upprättas med föräldrarna parallellt med att föräldrarna behåller en tät kontakt med barnen i familjehemmet. Detta sker ofta innan och/eller i samband med att barnen jourplaceras. Tillsammans med insatser för barnet kan man vid gynnsamma omständigheter åstadkomma en återförening med föräldrarna inom rimlig tid. Vid beslut om stadigvarande placering i familjehem tappar föräldern dock motivation att arbeta med den egna föräldraförmågan. Ibland saknar föräldern även insikt om omfattningen av bristerna i den egna föräldraförmågan.

De olika skolorna kring behovsorienterat och relationsorienterat synsätt kan komma i motsatsställning och resultera i en handlingsförklarning, speciellt när det gäller yngre barn med föräldrar som har en omfattande problematik.

I arbetet finns inbyggda dilemman:

- Målet på kort sikt – på lång sikt
- Barnets rätt till föräldrar och ursprung – Familjehemmets behov av lugn och ro för att ge trygghet och bygga tillit
- Föräldrarnas förmåga att "släppa" och acceptera separationen från barnet - men samtidigt finnas kvar som förälder för barnet
- Att föräldern ser sin betydelse som förälder - utan att kunna utöva föräldraskapet som vårdare.

Hur stödet till föräldrarna skall se ut måste även anpassas till syftet med barnets kontakt med föräldrarna.

Eva Körner, leg psykolog och leg psykoterapeut (med lång erfarenhet av familjer och familjehemsvård - hennes specialitet är samspelet mellan barn och föräldrar), har beskrivit olika former av umgänge utifrån barnets behov att lära känna eller att känna till sin mamma och pappa - som föräldrar i sitt identitetskapande och i ett generationsperspektiv, där föräldrarna inte längre har ansvaret för barnets skydd och överlevnad och där ett anknytningsarbete sker med familjehemsföräldrarna:

Symbolumgänge/ *när barnet inte kan träffa sin mamma och pappa.* Syftar till att stödja barnets inre värld, att stärka bilden av de biologiska föräldrarna och hur de hade kunnat vara som barnets föräldrar

Omfattning: 6 ggr – 1 gång /månad.

Basumgänge / *används för att infria barnets "umgängesgaranti"* Syftar till att barnet med tiden ska få en alltmer verklighetsbaserad bild av sina biologiska föräldrar

Omfattning: 1- 4 ggr/år.

Utökat umgänge/ *används för barnet som skall lära känna sina föräldrar.* Syftar till att upprätthålla en varaktig relation mellan barnet och de biologiska föräldrarna och att de får utöva sitt föräldraskap under trygga former

Omfattning: 1 gång/vecka/ - 1 gång /månad.

Projektet som skall skapa förutsättningar för ett utvecklat stöd till föräldrar med barn placerade enligt LVU kan med fördel följa de punkter som Lars Oscarsson beskrivit för utveckling av en evidensbaserad praktik:

1. *Skapa en allmän problembild.* Praktikern skapar sig en bild av det aktuella problemet eller behovet utifrån den professionellas och klientens perspektiv.
2. *Precisera, bekräfta och dokumentera bilden av problem eller behov.* Praktikern undersöker, b la med hjälp av standardiserade bedömningsinstrument, om dess bilder stämmer överens.
3. *Kritiskt granska forskningsstödet.* Sök efter relevant och aktuell forskning samt överväga relevansen.
4. *Kritiskt granska professionella erfarenheter och klientens förutsättningar.* Praktikern jämför det externa stödet med sin egen professionella erfarenhet, med kollegors erfarenhet och beprövad erfarenhet i liknande ärenden.
5. *Formulera hypoteser för orsak och insats.* Praktikern formulerar och dokumenterar vad som antas vara orsaken till problemet eller behovet samt vilka insatser som kan förväntas påverka problem och behov.
6. *Formulera kriterier för effekt och framgång.* Här formulerar praktikern och klienten ett eller flera mätbara mått.
7. *Genomföra och dokumentera insats.* Det som genomförts samt avvikelser.
8. *Uppföljning.* Följa upp kriterierna enligt uppsatta mått i steg 6 också utifrån klientens perspektiv.
9. *Utvärdering av hela processen.* Jämförelse - bedömning av behov av insats och hur insatsen föll ut samt klientens upplevelse och bedömning av processen.

Mål (åtgärder, insatser som leder till att syftet uppnås)

- Att erbjuda krishantering vid placering av barnet
- Att fortsätta ett motivationsarbete för att arbeta med föräldrarnas egna problem
- Att stötta föräldern att orka komma tillbaka som vårdare, om förutsättningarna finns, inom rimlig tid

- Att stötta föräldern att vara förälder på avstånd, och kunna behålla föräldraskapet i de avseenden som fungerar bra.
- Samarbeta med familjevårdsinspektörer och familjehem kring umgänget
- Förbereda och ge stöd vid en planerad hemtagning.
- Ge stöd när bedömningen är att en vårdnadsöverflyttning är önskvärd för barnet
- Att stötta föräldern i samarbetet med familjehemsföräldern.

Effekt mål (ert utvecklingsarbete ska leda till) **eller resultat av verksamheten**

Fler planerade tidsbegränsade placeringar.

Färre beslut om umgängesbegränsningar

Färre sammanbrott i familjehemsplaceringen

Färre återkommande hemtagningsutredningar.

Fler planerade hemtagningar.

Fler vårdnadsöverflyttningar

Målgrupp(er):

Föräldrar som får sina barn omhändertagna enligt LVU 1 o 2.

Målgruppen definieras ytterligare under kartläggningstiden.

BudgetIntäkter

utvecklingsmedel som söks från utvecklingsenheten: 380 000 SEK

medfinansierare/egen insats:

övriga intäkter:

Kostnader

Personalkostnader inkl. sociala avgifter:

Fas 1: Kartläggning på heltid under ett halvår 320 000 SEK. Därefter görs en förnyad ansökan om medel för insatser till föräldrar med placerad barn sannolikt en tjänst per deltagande stadsdel.

Övriga kostnader för utvecklingsarbetets genomförande: 50 000 SEK för studiebesök, litteratur, deltagande i seminarier, informationsmöten, eventuella fokusgrupper.

Administrativa kostnader: 10 000 SEK för IT-stöd, dator, telefon, resor etc.

Rapportering

Slutrapportering (både verksamhetsrapport och ekonomisk redogörelse) lämnas till utvecklingsenheten inom två månader räknad från projektets/utvecklingsarbetets slutdatum. I verksamhetsrapporten ska bidragsmottagaren i sak redogöra för den verksamhet som bedrivits med stöd av lokalt utvecklingsstöd. Under projekttiden står både stadsdelsförvaltningens och utvecklingsenhetens kontaktpersoner i kontakt med varandra.

Skicka ett undertecknat exemplar av ansökan till:

Socialförvaltningen
Utvecklingsenheten
Laila Väisänen
106 64 Stockholm

Samt e-posta ett exemplar av blanketten till:

laila.vaisanen@stockholm.se

Frågor? Utvecklingsenhetens kontaktperson:

Helena Petersson, tfn: 08-508 25 443
helena.petersson@stockholm.se